

Bever. Foto Willy de Koning.

BIJZONDERE WAARNEMING TIJDENS VELDONDERZOEK NAAR BEVERS

‘Beverwakken’

Naast beverdam, bevermeer, beverhoutjes, beverburcht en beverhol is er nog een woord voor beverscrabble. De zogenoemde ‘beverwakken’ zie je vooral in dichtgevroren wateren nabij de verblijfplaats van een bever. Maar wat blijkt: winterse omstandigheden zijn geen vereiste voor een wak.

TEKST

CINDY DE JONGE-STEGINK

In het najaar van 2021 troffen we bij een beverinspectie aan de voet van een aantal eiken merkwaardige natte open plekken aan. ‘Wat is hier gebeurd?’ luidt dan de vraag die vanuit de Cybertrack-diersporencursussen direct bij ons opkomt. Is dit spontaan ontstaan of vakkundig gemaakt en, zo ja, door wie? Het nodigde uit tot een nadere inspectie. De uitkomsten van het speurwerk wezen naar een bever. Dat gegeven gaf direct aanleiding tot het nog verder in kaart brengen van dit toch wel bijzondere leefgebied. Naast verwondering over de aangetroffen inrichting van het landelijk gebied speelden er namelijk nog andere zaken mee. De locatie bleek een spoorsloot grenzend aan een verhoogd spoortalud waar acht keer per uur een trein overheen dendert. Graverij op deze locatie is op basis van veiligheid onacceptabel, aangezien dit tot verzakking kan leiden van het spoortalud.

VELDINSPECTIE NAAR DE BEVER

Door het jarenlang achterwege blijven van enig onderhoud was deze spoorsloot van 100 bij 20 meter niet meer herkenbaar als sloot. Langs de randen tussen de eerder genoemde eiken woekerde bramenstruweel en even verderop zag je letterlijk door de bomen het bos niet meer. Er dwars doorheen lopen was niet geheel risicoloos. Met elke stap zwiepten drie meter hoge en tien centimeter dikke wilgentakken en berken je om de oren. Dit kwam door de drijvende vegetatiemat. Met elke stap ontstonden er golven in de groen-bruine ondergrond van mos, blad en wortels. Langdurig stil staan was geen optie. Al gauw verdwenen de enkels onder water. De peilstok kon je probleemloos door de drijvende vegetatielaag heen prikken, waaruit bleek dat er nog anderhalve meter water onder ons zat. Net wat dieper dan de hoogte van onze waadpakken.

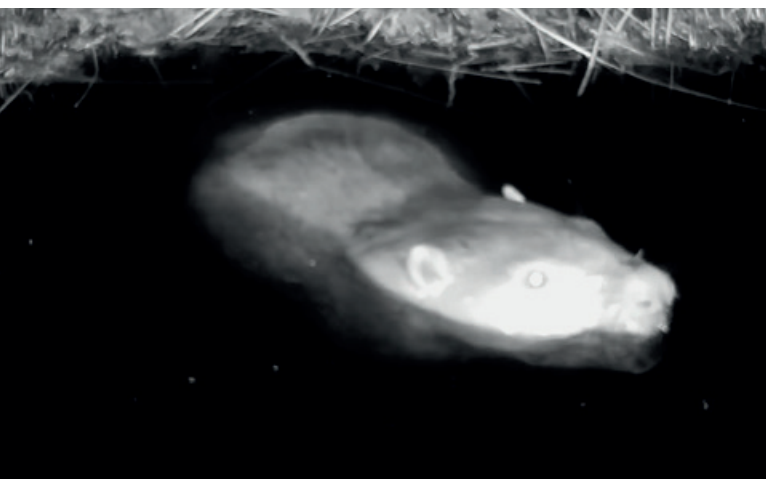

▲ Cindy op zoek naar beverholen in het talud. Foto Rene Nauta

De aanwezige bever zette zich meteen in de kijker. Meerdere boompjes waren vakkundig omgeknaagd en verkleind, en her en der lagen resten van kruidige maaltijden, waaronder gewone berenklaauw en slangenwortel.

21 BEVERWAKKEN

Bij het in kaart brengen van het leefgebied van de bever vonden we in totaal 21 kleine ronde open plekken in de dichte en drijvende vegetatiemat. De meeste niet groter dan 40 cm in doorsnee. Monitoring met wildcamera's, en vooral de wekelijkse inspectierondes, maakten het beeld compleet. De maker bleek inderdaad een bever. Geniaal ingewinterd, veilig tegen predators en voorbereid op een pittige koudedegolf. Via deze beverwakken kon het dier gemakkelijk bij zijn verzamelde voedselvoorraad. Camerabeelden toonden aan dat de bever via de beverwakken takken onder water trok. Een wintervoorraad nóg dichter bij huis. Sommige beverwakken

▲ Bever dobbert in beverwak. Foto Cindy de Jonge

waren wat ruimer. Hierin kon de bever nog nèt met gestrekte staart ronddobberen. De bever zwom onder de vegetatiemat door van het ene beverwak naar het andere. Na vorstige winternachten was door het kapotte laagje ijs precies te zien welke beverwakken die nacht in gebruik waren geweest.

Het bouwen van een karakteristieke beverburcht was hier overbodig. Vanonder de drijvende laag kon de bever op meerdere plekken via gegraven holen hoog en droog verblijven in het aangrenzende spoortalud. Op een gegeven moment zagen we op de camerabeelden dat de bever een mooie markeerhoop bij elkaar krabde op de rand van een beverwak: een duidelijk signaal van een beverhol. En een van die hollen lag inderdaad nabij dit beverwak. Kleurverschil van het water in de beverwakken verraadde recente graafactiviteiten. Het leek dan wel alsof er een scheutje melk in het wak was geschonken. Dit kleurverschil ontstond door de aanwezigheid van keileem in de bodem. Dit zorgde voor een lichtbeige kleur in het anders kraakheldere water. Ook de aanwezigheid van uitgespoelde plantenwortels op de randen van sommige beverwakken wekten de indruk van verontrustende graafactiviteit in het talud van het spoor waar meermalen per uur trainen met volle snelheid overheen rijden.

VAN KORTE DUUR

Graverij vergroot de kans op verzakkingen van o.a. dijken, kwetsbare kades en verhoogde taluds van wegen en/of treinrails. Om die reden is graverij hier onacceptabel. Zolang deze kwetsbare gebieden nog onvoldoende graafwerend zijn gemaakt, dient er adequaat te worden ingegrepen, zodat het draagvlak voor de bever behouden blijft.

Lang heeft deze bever dan ook niet kunnen genieten van zijn eigenhandig gecreëerde paradijs. Om het talud naar de toekomst toe graafwerend te maken was een veilig en toegankelijk werkterrein noodzakelijk. Het waterpeil ging door middel van pompen tijdelijk flink naar beneden en het struweel werd deels gekapt. Mogelijk deed dit de bever besluiten zijn geluk een eindje verderop te beproeven. Zwaar materieel drukte vervolgens de vegetatiemat naar de blubberige bodem van de spoorsloot. Meerdere gegraven beverholen kwamen hierbij in het zicht. Met in het achterhoofd recente verzakkingen van het talud ter plaatse werd duidelijk dat ingrijpen hier goed verdedigbaar is. Het waterpeil kon na de werkzaamheden snel weer omhoog. Het struweel is inmiddels deels weer vol en groen. De bever is weer welkom. Echter, zoals het nu lijkt heeft de bever een ander leefgebied nabij ontdekt, langs een mooie watgang verder weg van het spoor. Het wachten is nu op een strenge winter. Voor deze bever geen enkel probleem, mede dankzij zijn beverwakken.

CINDY DE JONGE-STEGINK is als ecooloog betrokken bij het beverbeheer in de provincies Groningen en Drenthe. Daarnaast werkt ze als zzp'er aan casussen met bevers bij ProRail en is ze regiocoördinator voor het NEM otter- en beverproject in Drenthe.

BEVERWAKKEN

Het diepe water zorgt ervoor dat bevers veilig onder water in en uit hun hol of burcht kunnen zwemmen. Bevers houden geen winterslaap. Ze bereiden zich in de herfst voor op wat komen gaat. Sommige bevers leggen voorraden aan van takken onder water. Zie het als een koelkast. Verse twijgen, gewoon bij de voordeur, zelfs bereikbaar als er tientallen centimeters ijs ligt. Tijdens winterse omstandigheden zijn bevers ook in staat beverwakken te maken in het ijs. Met hun stevige schedel drukken ze van onderuit het ijs naar boven toe kapot. Dit soort beverwakken geven lucht en toegang tot de wereld boven het waterniveau. Bevers kunnen zo blijven foerageren op de oever en bij dreiging snel weer onderwater duiken. Uit monitoring blijkt dat ook andere dieren profiteren van de aanwezigheid van deze beverwakken. Otters bijvoorbeeld kunnen via de openingen blijven jagen op vis en ook meerdere vogelsoorten waarderen deze unieke open ronde plekken.

▲ Ruim beverwak aan de voet van een eik. Foto Cindy de Jonge

▲ Beverwak in drijvende vegetatielaag met rondom een voedselvoorraad wilg. Foto Cindy de Jonge

ECHTE ECOSYSTEEMBOUWERS

Bevers zijn als zogeheten 'ecosysteembouwers' in staat een omgeving te creëren waar niet alleen de bever, maar meerdere plant- en diersoorten van meeprofiten. Dat maakt hun rol binnen onze waterrijke natuurgebieden zeer waardevol en gewenst. Dat bevers daarbij echte moerasbosbewoners zijn, valt niet te ontkennen. Bij gebrek aan dit habitattype zijn ze in staat – met de nodige ingenieuze ingrepen – een leefgebied eigen te maken. Een variatie aan (onder)waterplanten en diverse oever-begeleidende houtige gewassen zijn gewenst. Ook voldoende waterdiepte van meer dan 50 cm diep. Dit biedt veiligheid, zelfs met een dik ijspakket in de winter.

BEVERKANALEN

Binnen het leefgebieden van de bever kun je soms smalle, eigenhandig gegraven watergangen aantreffen van zo'n 30 à 40 cm breed, tot soms wel 1 m diep. Tientallen meters lengte is geen uitzondering. Deze kanalen of slootjes verbinden foerageer- en rustplekken. In het water beweegt de bever nu eenmaal op zijn best. Soortgelijke zwemroutes zien we ook door moerasvegetaties en (onder)waterbeplanting. Deze worden simpelweg gecreëerd door het opzij en naar beneden drukken van de planten of door ze voor het gemak gewoon op te eten. En als je dan maar vaak genoeg dezelfde route neemt, wordt het vanzelf een soort van waterweg door het groen.

▲ Beverkanalen door verland moeras. Foto Cindy de Jonge